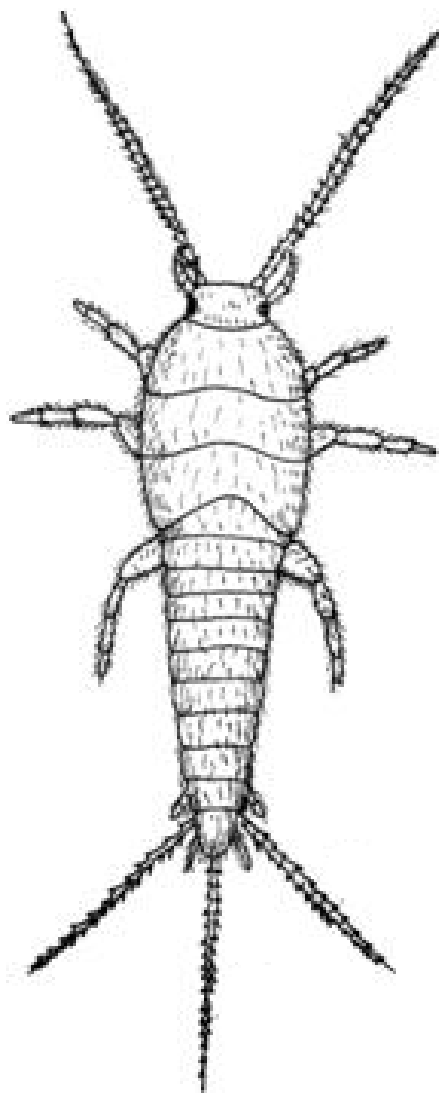

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
79. szám, 2015. szeptember

Tartalom:

Rovarász kortársaink — MRT-hírek — Sajtófigyelő
Rövid Hírek

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben: Nagy Barnabás

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK), Jenser Gábor (JG), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), és Szőcs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:

BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.

Telefon: 4826219

drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)

1088 Budapest, Baross utca 13.

www.magyarrovartanitarsasag.hu

A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaran általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovarani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2014)

Elnök: Vig Károly

I. alelnök: Merkl Ottó

II. alelnök: Szőcs Gábor

Titkár: Puskás Gellért

Előadásszervező titkár: Koczor Sándor

Szerkesztő: Merkl Ottó

Pénztáros: Szalóki Dezső

Ellenőr: Balázs Klára

Jegyző: György Zoltán

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a **BCE Kertészettudományi Karán, az „E” épület E/2 termében (Budapest XI., Ménesi út 45), délután 4 órakor.**

Illusztráció

Címlapon:

Ezüstös pikkelyke *Lepisma saccharina*, L., 1758

Rajz: Pataki Ervin

Szeptember eleje van, és kicsit szomorúak vagyunk itt az egyetemen. Pedig kezdődik az újabb tanév, lelkes növényorvos-hallgatók tanulják meg ebben a félévben is, hogy hogyan preparáljanak levéltetveket, lepkéket, bogarakat, határozzanak atkákat, tripszeket.

Ami miatt feszültek és idegesek vagyunk, az nem más, mint hogy a Hatalom ismét elhatározta: átszervezi, szétválasztja, egyesíti a különböző felsőoktatási intézményeket, azzal a jelszóval, hogy „majd minden jobb lesz”.

Csak hogy mi valahogy már nem hiszünk ebben. Nehezen tudjuk elképzelni, hogy valaki vagy valakik kitalálnak valamit, amit nem tárgyalnak meg, nem egyeztetnek senkivel az érintettek közül, „erőből” megvalósítják, és akkor „majd minden jobbá válik”. Esetleg „olcsóbbá”, ki tudja...

Ugyanakkor szomorúak vagyunk azért is, mivel olyan rovarászok hagytak el bennünket a nyáron, mint Móczár Laci bácsi és Jenser Gábor.

Olyan emberek, akik nem csak tagjai voltak a Magyar Rovartani Társaságnak, de a rovarani üléseken, valamint a választmányikon is mindig jelen voltak.

Persze, tudjuk, hogy ez az élet rendje, halandók vagyunk, nem élünk örökké.

Na meg folyamatosan minden változik...

HA

Rovarász kortársaink

Erdélyi Csaba

(1934–2015)

Újra eggyel kevesebben lettünk: elment közülünk Erdélyi Csaba növényvédelmi szakmérnök, szívvel-lélekkel rovarász. Együtt dolgoztunk a Növényvédelmi Kutató Intézetben, éveken át, különböző témákban, egymás mellett, egy szobában.

Sopronban született 1934. december 1-jén, ott végezte középiskoláit is. Művészi hajlamú fiatalember volt, de származása nem tette lehetővé, hogy a vágyott pályák valamelyikén indulhasson el. (Édesapja „horthysta” katonatiszt volt, 1946 után különféle helyeken volt segédmunkás, Csaba írta róla, hogy munkahelyeiről hétszer bocsájtották el.)

Csaba végül bejutott a gödöllői Agrártudományi Egyetemre, ahol tanulmányait 1959-ben „vörös” (kitüntetéses) diplomával fejezte be. Saját bevallása szerint később már maga is önként ezt a pályát választotta volna. Ezután elsőik között szerezte meg a növényvédelmi szakmérnöki diplomát.

Mindezek után a Növényvédelmi Szolgálatba került, több megyei növényvédő állomáson is dolgozott, utoljára Veszprém megyében, Csopakon. Onnan került 1963-ban Manninger G. Adolf professzor hívására a Növényvédelmi Kutató Intézet Védekezőtechnikai Osztályára.

Manninger professzor Keszthelyre távozása után Csaba saját döntése alapján az Intézet Állattani Osztályára került, amely a klasszikus szemléletű és modern gondolkodású Szelényi Gusztáv – mindnyájunk „Gusztai bácsija” – irányítása alatt állt. Ez lett végleges munkahelye, ahonnan 1995-ben ment nyugdíjba.

Csaba hosszú időn át szerény agglegényéletet élt, nem létező „szabadidejét” is szakmájának szentelte, eszténiként nem ritkán ő zárta az ajtót, ő ment el utoljára. Gyakran látogatta bátyjának népes családját, amelyet gyerekei nem lévén sajátjának tekintett, és ahol őt is családtagnak tekintették.

Azután 47 éves korában megházasodott, és néhány éven át boldog házasságban élt. Szeretett felesége azonban hamar eltávozott az élők sorából és Csaba ismét egyedül maradt. Idős korára betegségek érték utol, utolsó éveit a Parkinson-kór tette nehezzé, testi és szellemi állapota haláláig meredeken romlott.

Kutatómunkájának tematikáját az első években Manninger professzor munkája határozta meg. A körülötte kialakult kis csoport, amelynek Csaba az egyik legfontosabb tagja volt, a pillangósok, mindenek előtt a lucerna növényvédelmével foglalkozott. Hosszú éveken át a lucerna állati kártevői között, pontosabban szólva a lucerna életközösségében éltek. Diplomadolgozatát (1959), majd kandidátusi értekezését (1987) is ebben a témakörben készítette el. A későbbiekben is hű maradt kedvenc növényéhez, a lucernához és más pillangósokhoz. A hatvanas-hetvenes években sokat foglalkozott a mezei pocokkal is. Jellemző volt rá, hogy munkáját mindig nagyon precízen végezte, ennek is eredménye, hogy sok félkész vagy csaknem befejezett munka maradt utána.

Nem tudtuk, hogy Csaba verseket is ír. Nem sokkal halála előtt, 2012-ben jelent meg egy lelkiekben gazdag költeményeket tartalmazó kis verseskötet, mely *Egy szikrányi fényt* címen, többek támogatásával látott napvilágot. A kötetben egyik, 2012-ben megjelent versével szeretnék búcsúzni Tőle.

Gyomai délibáb

*Atyai Főnökeimre, kedves Munkatársaimra, igaz Barátaimra,
a lucerna körül kialakuló csodálatos táplálékhálózatra,
s a hajdani gyomai maglucernásra gondolkodom sok szeretettel,
mint az Első Szerelmemre...*

Szikrázó káprázat, fényes képzelet
sejtet az aszályban végtelen vizet,
s mintha megannyi fehér vitorla
lengne rajta -
pedig csak távoli tűzokcsapatnak,
fehér foltja reszket,
Laci bácsi, Gyuri, és mind, Ti Többiek:
ugye emlékeztek?
Maglucernások, csalogatósávok,
csodálatos táplálékhálózat!
Azt hittem, hogy egész világ enyém!
Rendelt idők rendre lejárnak.
„Hol vagytok ti, régi játszótársak?”
A tanya mellett birkák legelnek
Tücsök és Bóhás nagy szakértelemmel,
fáradhatatlanul teszi a dolgát,
miközben szeme sarkából
egy pillanatra sem veszti a gazdát.
Elgondolkodom: bárcsak én így figyelnék
Gazdám szemének villanására,
aszályban, vagy ha tóvá tesz a délibáb,
„hogy értsem és szeressem
elrendelt utamat, s minden szándékodat”,
s töltssem be Gazdám akaratát!

(a megemlékezés megjelent a Növényvédelem 2015. júliusi számában)

Mészáros Zoltán

Dr. Móczár László (1914. december 10 – 2015. július 3)

Mintha csak a kerek dátumot szeretne volna megélni, mondhatnánk. Olvastam valahol, hogy 80–90 felett csak egyet nem lehet írni valakinek a halála esetén, azt, hogy „váratlan volt”.

És mégis, akik ismertük, szerettük, akik minden hónapban találkoztunk vele a rovarügyi üléseken, akik láttuk, hogy kíséret nélkül érkezik és távozik, hogy hozzászól az előadásokhoz, vagy a saját emlékeit idézi fel valaminek a kapcsán, azt kell mondanunk, hogy igenis, számunkra váratlan volt Laci bácsi távozása. Valahogy úgy éreztük, fizikai-szellemi állapota lehetővé teszi, hogy még akár évekig velünk lehessen.

De nem lehetett, július 3-án örökre eltávozott közülünk. Temetésén (2015. július 22., Farkasréti-temető) családján kívül sok tagtársunk is részt vett. Hiányozni fogsz Laci bácsi!

Gallé László professzor köszöntőjét, mely Laci bácsi 100. születésnapján hangzott el, a *Rovarász Híradó* 76-ik számában olvashatjuk (az MRT honlapján is fenn van!).

Az utolsó interjút, mely vele készült, az alábbi linken érhetjük el:

http://mttmuzeum.blog.hu/2015/07/07/elo_legendabol_valodi_legenda

Az ünnepi köszöntők filmen is megtekinthetők:

<https://www.youtube.com/watch?v=aOZNW7mfbOs>

Dr. Móczár Lászlóról a MRT szeptemberi ülésén emlékezünk meg.

HA

*„A jó harcot megharcoltam,
pályát végigfutottam, a hitet
megtartottam. Most készen vár az
igaz élet koronája, melyet azon a
napon megad nekem az Úr, az
igazságos bíró” (2Tim 4,7-8)*

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

Dr. Móczár László

a rovartan iskolateremtő emeritus professzora, a JATE/Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kunó díj és az ELTE platina díszoklevél kintüntetettje, Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja, MTA doktora, MTA Zoológiai Szakbizottság v. titkára, a Természettudományi Múzeum kutatója, a Múzeum Pro Studio et Fidei emlékérem tulajdonosa, a Magyar Rovartani Társaság v. alelnöke, örökös választmányi tagja, a Frivaldszky emlékérem arany fokozat, Entz Géza-, Gorka Sándor díj részese, a Biológiai Társaság Állattani Szakosztály v. titkára, Tiszakutató Társaság tb. elnöke, a Symposium Internationale Entomofaunisticae (Basel) Ehrenmedail kintüntetettje. Az osztrák, a lengyel Rovartani Társaságok és az angol Királyi Rovartani Társaság tagja, a TIT Központi Biológiai Szakosztály v. vezetőségi tagja, a Pro Natura Díj kintüntetettje, Jászberény városának díszpolgára

türelemmel viselt hosszú szenvedés után, 2015. július 3-án, életének 101. esztendejében csendesen elhunyt.

Drága halottunkat a Farkasréti Temetőben (Hóvirág u. Ravatalozó) helyezzük örök nyugalomra 2015. július 22-én 14 órakor.

Lelki üdvéért engesztelő szentmisét Városmajori Plébániatemplomban (Bp.XII., Csaba u. 2.) e napon, ½ 4-órakor mutatjuk be.

EMLÉKE TOVÁBB ÉL SZÍVÜNKBEN!

Gyászolják:

gyermekei: Móczár Katalin, Csépanyi Balázs, Móczár Géza,

menye és veje: Móczárné Vasas Judit és Csépanyi Balázs,

9 unokája és 20 dédunokája

unokahúga: Lantosné Libay Mária férje, Lantos Tibor és gyermekeik;

és mindazok, akik szerették és tisztelték.

Távíratcím: 1114.Bp. Szabolcska M. u. 1.

MRT hírek

A Magyar Rovartani Társaság 2015. évi rovarász kirándulása Június 19–21.

A korábbi évekhez hasonlóan, Szabóky Csaba szervezte és vezette a MRT idei kirándulását, melyben nélkülözhetetlen segítségére volt Both Vera. A helyszín ezúttal a mogyoróhegyi Jurtatábor volt Visegrádon, ahol a Pilisi Parkerdő által fenntartott Madas László Erdészeti Erdei Iskola is működik. Gyönyörű kilátás nyílt innen a Kis-Villámra, és aki kissé feljebb sétált, a Dunát is megcsodálhatta. A kirándulás 35 résztvevője szép környezetben, árnyas helyen tölthette ezt a néhány napot.

Az érkezőket szokásosan egy kupica pálinkával fogadta a táborvezető, majd felvonta a Magyar Rovartani Társaság zászlóját, amiben segédkeztek a legifjabb táborozók. Idén sem maradt el a remek gulyásleves, amit Szabóky Csaba bográcsban készített számunkra. Délután néhányan a Kis-Villámra kapaszkodtak fel, ahol nyüzsögtek a fűrészlábu szöcskék, a hegyoldalt pedig beborította a nyúlánk sárma, az árvalányhaj. Mások ezalatt a Dunához ereszkedtek le. A szelídgesztenyefák dekoratív virágzatukkal, a hársfák bódító illatukkal hívták fel magukra a figyelmet. Péntek koraeste Szöcs Gábor tagtársunk „A negyedik dimenzió: a feromon” címmel tartott érdekes, formabontó projektoros előadást, ami új színfoltot jelentett a rovartani kirándulások programjában.

Fotó: Gátmezei Antalné

Az idei kirándulás különlegessége volt a szürkület utáni szentjánosbogár megfigyelés, mivel 2015 a fény nemzetközi éve és a nagy szentjánosbogár az év rovара. Sok apró lámpásként imbolyogtak a nagy szentjánosbogár hímek, a nőstények a fűszálakon ülve várták őket. Az ifjú rovarászok nagy lelkesedéssel cserkésztek be a világító rovarokat, és zseblámpával vették szemügyre őket.

Szombaton a társaság nagyobb része a Fellegvárhoz tett kirándulást. Néhányan megnézték a vármúzeumot, a többiek pedig a közeli bobpályán suhantak néhány kört vagy bíztatták a lelkes sportolókat.

fotó: Szénási Ágnes

Este az elmaradhatatlan szalonasütés következett, a szalonna, hagyma, virsli elfogyasztása mellett borral és sörrel oltottuk szomjunkt, és többen dalra is fakadtak. Jó hangulatban telt az idő. Sötétedés után újra megcsodálhattuk a szentjánosbogarakat és a rengeteg csillagot.

Vasárnap reggeli előtt néhányan még felmáshztak a Nagy-villámra a Zsitvay-kilátóhoz, ahonnan a legszebb panoráma nyílik a Dunára, majd reggeli után Szabóky Csaba „levonta” a táborászlót.

Öröndetes, hogy sikerült ezzel a programmal új fiatalokat is megszólítani, reméljük, hogy őket is hamarosan tagként üdvözölhetjük a sorainkban.

A gyűjtők felé az a kérés, hogy a látott, elsősorban védett állatfajokról (pontos lokalitással!) listát készítsenek, majd juttassák el azt a kirándulás szervezőjének, Szabóky Csabának.

Szénási Ágnes, Budapest

Eltemettük dr. Jenser Gábort. A budapesti búcsúztatásra és szentmisére az Angyalföldi Szent Mihály Templomban, 2015. május 22-én került sor. A templomot megtöltötték az egykori munkatársak, a Magyar Rovartani Társaság és a Magyar Növényvédelmi Társaság tagjai. Az egy órás mise után dr. Szőcs Gábor, dr. Szénási Ágnes, Retezár Imre és dr. Orosz Szilvia tartottak rövid búcsúbeszédet, felidézve a Gáborral kapcsolatos emlékeiket, közös kirándulásait (az elhangzott beszédek, valamint további megemlékezések, a *Növényvédelem* 2015. júniusi számában olvashatók). Ezt követően a család agapéra hívta meg az egybegyűlteket a plébánia különtermébe, ahol Gábor kedvenc fogásaival, pl. zakuszkával, padlizsánkrémmel látták vendégül a rokonokat, barátokat (az ételek Fetykó Kinga és Nagy Kata készítette).

A hamvakat 2015. június 2-án helyezték el Nyíregyházi Északi Temetőben lévő családi sírboltba, szűk körben, a család és néhány munkatárs jelenlétében. A temetésen Fetykó Kinga méltatta Jenser Gábor életútját a romániai kollégák és a maga nevében.

(Dr. Jenser Gábor születésének helye, az RH78-ban helytelenül jelent meg. Nem Nagykárolyban, hanem Nyíregyházán született.) HA

Sajtófigyelő

Egy friss tanulmány szerint hat, Nagy-Britanniában most még sűrűn előforduló lepkefaj tűnhet el 2050-ig a klímaváltozás következményeként.

A klímaváltozás lehetséges forgatókönyveit megvizsgálva úgy tűnik, hogy még a legkedvezőbb esetben is – mely a szárazság további fokozódásával jár –, alig 35 év alatt a kihalás szélére juthatnak egyes ma még igen gyakori, de a környezetváltozásra érzékeny fajok. Ezek az erdei szemeslepke (*Pararge aegeria*), a közönséges ökörszemlepke (*Aphantopus hyperanthus*), a répalepke (*Pieris rapae*), a repcelepke (*P. napi*), a káposztalepke (*P. brassicae*) és az erdei busalepke (*Ochlodes sylvanus*). A szakemberek szerint olyan mesterséges vagy szabályozott élőhelyeket kellene létrehozni, ahol a lepkéknek minden rendelkezésükre állna a sikeres szaporodáshoz és fennmaradáshoz.

http://www.nytimes.com/2015/08/11/science/climate-change-could-harm-british-butterflies.html?_r=0

Katona Gergely, Budapest

Rövid Hírek

Bogarászás Ausztráliában

Ausztrália bogaraiból eddig alig 20 000 fajt írtak le. Ez nagyon alacsony szám, főleg ha azt vesszük, hogy Ausztrália nem csak egy ország, hanem egész földrész is. Igaz, hogy éghajlata a szárazföld javarészen nem kedvez a rovaroknak. A száraz, félsivatagos vidékeken szinte nincsenek évszakok, a nappalok forrók és az éjszakák hűvösek, helyenként kimondottan hidegek egész éven át, eső csak nagyritkán esik – de időnként olyan árvizek borítanak hatalmas területeket, hogy ezek láttán el sem hinnénk, hogy Ausztrália egy "száraz" ország. A hatalmas árvizek a bogarakat kegyetlenül irtják, akár csak a száraz időszakok, amikor a folyók elapadnak, a tavak elpárolognak és bozóttüzek pusztítják az élővilágot. Így aztán hatalmas területek válnak élettelen pusztasággá. A természetvizsgáló számára különös, hogy aránylag nagyon kevés ausztráliai rovar tudott alkalmazkodni a szélsőséges időjáráshoz és annak következményeihez.

Metaxymorpha gloriosa
(Buprestidae)

fotó: Paul Zborowski

Emiatt a szárazföld belsejének növény- és állatvilága meglehetősen szegényes, s a fajgazdagság jeleit csak a mintegy 100–150 km széles partvidéki sávban láthatjuk. Itt aztán, főleg az északi, szubtrópusi-trópusi övezetben a forró égővi faunákra jellemző fajbőség gazdagon jutalmazza a terepen dolgozó rovarászt. Habár az "igazi", nagytestű trópusi csodákat, mint pl. a közép- és dél-amerikai herculesbogárhoz vagy a bársonyos hátú afrikai góliátbogárhoz hasonló fajokat Ausztráliában nem találhatunk, mégsem mondhatjuk, hogy hiány lenne szép és érdekes fajokban.

Míg a szenvedélyes amatőr bogárgyűjtő számára a nagy, színes – és gyakran meglehetősen ritka – fajok a legbecsebbek, a tudományos munkát végző entomológus inkább az apróságok, a rejtett életet élő bogarak iránt érdeklődik. Ezek tanulmányozása egy olyan földrészen, mint az entomológiai szempontból jóformán felderítetlen Ausztrália, sok lehetőséget kínál a természetkutatónak a felfedezésre. Bogárcsaládok tucatja között válogathat, melyiket tartja legérdekesebbnek kutatásai számára. Még hosszantartó terepmunkára sem lesz szüksége, hogy anyaghoz jusson – ugyanis az egyetemek, múzeumok gyűjteményeiben óriási mennyiségű feldolgozatlan példány van, melyek csendesen alusszák örök álmukat a po-

rosodó tároló dobozokban.

Még az olyan aránylag nagytestű bogarak, mint pl. a cserebogár-félék is "árvák" jelenleg, mert egyetlen specialistájuk néhány évvel ezelőtt elhunyt, s azóta senki sem foglalkozik velük érdemben. Ugyanez a helyzet a Föld legnagyobb bogárcsaládjával, az ormányosokkal is. Jelenleg pusztán egyetlen ausztrál kutató dolgozik a hatalmas család egy részével, viszont egy hazai tudós tagtársunk, Podlussány Attila már évek óta tanulmányozza az ausztráliai ormányosokat. De sorolhatnánk tovább a példákat: a futrinkák, a szarvasbogarak és természetesen a korhadéklakó, hangyabolyban, természetvárban élő parányi bogarak családjai mind gazdátlanok – senki sem foglalkozik velük érdemben. A rendszertan ma már majdnem az egész világon "kiment a divatból". Ausztrália sem képez kivételt, az egy két öregedő vagy éppen aggastyán sorban lévő specialista még csak dolgozat, de számottevő utánpótlás nincs.

Magyar tudósok a múltban is kivették részüket az ausztrál bogárfauna kutatásában. Csak néhány példát kiragadva: Endrődi Sebő, Endrődy-Younga Sebestyén és Merkl Ottó nagy csoportok revízióját végezte el, Kaszab Zoltán Ausztrália és a csendes-óceán szigetvilág gyászbogarait kutatta, míg Új-Guinea (ami hajdanán ausztrál fennhatóság alatt állt) egyik legelső és legtevékenyebb entomológusa Bíró Lajos volt. Bornemissza György hatalmas szolgálatot tett Ausztráliának az afrikai és európai ganajtűró bogarak betelepítésével és ezzel a legelők minőségének fokozásával. A sokévi munkával elszaporított bogarak hatásos talajjavító tevékenysége ropant nagy segítséget nyújt a legeltetési állattenyésztésnek. A bogarászokon kívül más magyar tudósok is segítettek az ausztráliai entomológia előrehaladását. Balogh János az atkák kutatásával lényegesen hozzájárult a talajfauna megismeréséhez, s Szent-Ivány József a modern új-guineai entomológia alapköveit rakta le.

Nagy hiányossága az ausztrál entomológiának, hogy aktív amatőrökre alig számíthat. A hatalmas országban szétszórta-

Strongylurus thoracicus
(Cerambycidae)

fotó: Paul Zborowski

Rhyssonotus nebulosus (Lucanidae)

fotó: Paul Zborowski

könnyítették meg a jámbor, törvénytisztelő rovarászok munkáját. Ezúttal inkább szeretnék egy pár szót szólni a legfontosabbról: a terepmunkáról.

Ausztráliában nem könnyű a bogarász munkája, kiváltképpen akkor, ha csak egy pár hetes ittlétre kell szorítkoznia. A kontinens délebbi részein – úgy Brisbane-től délre – a szezon elkezdődhet már november végén, de a gyűjtésre legkedvezőbb időszak decembertől január végéig terjed. Kezdem a “mutatósabbjával”: a díszbogarakat szép számmal lehet gyűjteni a *Leptospermum* cserjék virágáról, sokszor akár az országutak mentén is. Ezek a cserjék különböző időben, különböző helyeken virágzanak, így tehát a szezon elég hosszú, akár 4–6 hét is lehet. Díszbogarakon kívül lágybogarak, cincérek, rózsabogarak és sok más rovar is gyűjthető róluk egyeléssel vagy hálóval. A csapdázás is jó eredményeket hozhat, ahol sok a virágzó bokor, de az ausztráliai bogarak nem nagyon érdeklődnek csalétek iránt, így hát a boros vagy erjedő gyümölcsös csapdáktól nem várhatunk sokat, sőt még a talajcsapdákból szokásos ecet is hidegen hagyja őket. Viszont az élénk színek

Platymopsis nigrovirens (Cerambycidae)

fotó: Paul Zborowski

sok fajt vonzanak, ezért a gyűjtők színes homokozóvedreket függesztenek a fákra, melyekbe alkalmanként szép díszbogárzsákmány gyűlhet, bár néha azok is üresen maradnak. Konzerváló anyagnak etilén-glikolt használnak. De vannak évek, amikor a *Leptospermum*-on is csak elvétve akad bogár – viszont más években elképzelhetetlen bogárgazdagság fogadhatja a gyűjtőt! A talajcsapdázás viszont legtöbbször szép eredményt hoz. Ha az ecet nem is jó, akkor az erszényesek vagy az ember ürüléke annál inkább az. Érdekes, hogy míg a legtöbb ausztrál ganajtúró távol marad a betelepített állatok (szarvasmarha, ló stb.) trágyájától, addig az előbb említetteket annál inkább kedvelik. A leghatásosabb csalétek az elpusztult (leginkább elütött) kenguru vagy vombat beleiből nyert ürülék. A “kitermelés” művelete viszont nem finnyásaknak való!

A fűhálózás és kopogtatás legsikeresebb a reggeli-délelőtti időszakban, míg a napközben emelkedő hőmérséklet elől a bogarak legtöbbször elbújnak, és még hírmondóikkal sem találkozhatunk!

Kéreg alól, korhadó fából érdekes lárvák és egy-két kifejlett szarvasbogár vagy cincér is gyűjthető, s a kidőlt fatörzsek alatti törmelékből jó néhány apróságot rostálhatunk. Ezek között lehetnek a legérdekesebb fajok – s a

szakember leginkább itt bukkanhat “új” fajokra. A nagy, félig az esőerdő talajába süppedt rönkök alatt találhatók a röpképtelen szarvasbogarak, a nagyobb testű futrinkák (*Pamborus*-fajok) és a gyászbogarak zöme. Na-

gyon jó fizikai erőnlét szükséges azonban az ilyesfajta gyűjtéshez, mert a fatörzsek igen nehezek, és a sikeres gyűjtés érdekében legalább 30–40-et kell elgörgetni! Ez a fajta munka nem is veszélytelen, mert könnyen találkozhatsz halálos marású kígyóval is! Kövek alatt jóformán nem találhatunk bogarakat, legfeljebb néhány csótányt, száz- és ezerlábút, pókot és skorpiót.

Nagyon érdekes a természetvárok és hangyabolyok bogárfaunája, de a gyűjtésük szakértelmet és megfelelő felszerelést kíván. Itt sem árt a jó erőnlét, mert egy természetvárhoz behatolni még csákánnyal sem könnyű! Hangyabolyok rostálása és futtatása sem egyszerű, ez is gyakorlatot, hozzáértést kívánó munka, kiváltképpen Ausztráliában, ahol néhány hangyafajnak roppant fájdalmas a szúrása.

A legjobb bogárgyűjtő módszer Ausztráliában a lámpázás. A szokásos feltételeket figyelembe véve (holdtalan, fülledt, szélcsendes éjszakákon) csodálatos eredményeket hozhat a jó helyen felállított higanygőz- vagy UV-lámpa, de akár a "fekete fényű" neon fénycső is. De itt is tapasztalható egy ausztráliai furcsaság: amikor sok lepke jön a fényre, akkor bogár alig – és fordítva. A mutatós, szép bogarakon kívül ezernyi apróság is gyűlik a lepedőre, melyeket érdemes válogatás nélkül alkoholos üvegbe seperi, mert ezek között egészen biztos, hogy akad leíratlan faj – feltéve, hogy az anyag szakember kezébe kerül. Jó erős kézilámpával felszerelve érdemes az éjszakai erdőben gyalogszerrel is gyűjtőútra indulni, mert ilyenkor a fatörzseken, de akár az ösvény talaján vagy az avarban érdekes bogarakat foghatunk. Már-már sportnak is mondható a *Pamborus*-ok gyűjtése, mert ezeknek a sebes mozgású futrinkáknak a fogságba ejtése rendkívüli ügyességet és gyorsaságot követel a gyűjtőtől.

Mindez természetesen csak nagyon kis dióhéjba foglalt információ. Az ausztrál entomológiáról, az érdekesebb amatőr- és közgyűjteményekről, speciális gyűjtőmódszerekről oldalak lehetne még írni – de hagyjunk még egy-két témát a későbbi RH-k számra is!

Hangay György, Ausztrália

Mécsbogárfesztivál az Alcsúti Arborétumban

Igen régóta, már legalább 6 éve készültem Alcsútra, hogy részt vegyek a júniusi szentjánosbogársétán. De mindig közbejött valami! És amikor végre úgy tűnt, hogy „na, most már megyünk”, nem bejött egy számbéki szabadtéri előadás?

Idén pont Szent Iván napján (az év leghosszabb napján!) került sor a jó előre beharangozott eseményre. Ez nekünk nem jött a legjobban, mivel, sokáig kellett várni, hogy besötétedjen...

Etyek felől, a késő délutáni nappal szembe érkeztünk meg az Alcsúti Arborétum bejáratához, ahol már alig lehetett parkolni, akkora volt a kíváncsiskodók tömege.

2007-ben, amikor elkezdődtek ezek a séták, 35 résztvevője volt a szentjánosbogár sétáknak, a következő évben már 1500, 2009-ben 2800 és így tovább, végül 2014-ben 4800. És mindez 3 hét alatt, amíg a bogarak nászukat ülik. Idén biztos ismét megdőlt a rekord, hiszen csak 20-án 2400-an voltak...

A sétákat, Mészáros Zoltán személyes irányításával, közreműködésével kezdte szervezni Halász Ferenc, akinek édesapját 22 évvel ezelőtt ketten Zolival kerestük fel Alcsúton (tőle származik, de legalább is ő idézte sokszor azt a mondást, hogy: „A sokoldalúság jutalma egy érthető világ, egy színes élet. Büntetése: a garantált közepszerűség.”). Pont azelőtt vásárolt kárpótlási jegyekkel 58 hektár igen leromlott állományú erdőbozótost, sok akáccal. Azt mondta, „ez a terület, magától fog gyönyörű tölggyessé alakulni, őshonos fákkal, növényzettel, csak idő kell hozzá...”.

foto: Haltrich Attila

Megkérdeztük, mégis mennyi időre gondol? Mire azt felelte, hogy „úgy 600 évre...”. Természetesen mosolyogtunk egy kicsit rajta, de Zoli megígérte, természetvédelem szakirányos hallgatókat fog ide irányítani, hogy ezt az átalakulást rovarani szempontból is kövessék. Aztán úgy 6 évet élt még. Fia (akit ugyanúgy hívnak), ott maradt, az egykori kastély Vízházában lakik, 4 gyerekkel és az építész mérnök feleségével, és folytatja, amit az édesapja elkezdett.

Amíg besötétedett, hallgattuk az előadásokat a nemrég megnyílt Ökológiai Központban. A terem zsúfolásig megtelt, a hallgatóság fele sem tudott leülni. De legalább nem volt meleg, az előadások pedig nem voltak hosszúak. Kutasi Csaba tagtársunk a nálunk előforduló három szentjánosbogárfajról tartott előadást. Őt követte Kolláth Zoltán a Csillagászati Kutatóintézetből, aki a fényszennyezésről, valamint annak az állatvilágra gyakorolt negatív hatásáról tartott előadást. Mondanivalóját gyönyörű, művészi, a csillagos égről készített felvételekkel illusztrálta. A végén a Halász Ferenc hitvese által írt és illusztrált gyerekkönyvet mutatták be kivetítve, melyet meg is lehetett venni, még hozzá úgy, hogy a bevétel a Magyar Rovartani Társaságnak jár adomány formájában.

Úgy 150-en lehettünk, sokan a gyereküket, unokájukat is hozták. Mielőtt elindultunk volna a sétára, bodzaszörppel, pogácsákkal és kis szentjánosbogarakat mintázó süttikkel „kényeztettek” bennünket a vendéglátóink. Mivel a 160 éves platánok csúcsát még sütötte a nap, amikor a sétára elindultunk, Feri a park történetéről, a mesterséges tóról, a kastélyról és a főúri családról mesélt egy-egy öreg fa tövében. Olyan ügyesen vezetett bennünket, hogy egyetlen csoporttal sem találkoztunk, pedig biztosan több ezren lehettek ezen a napon is (visszafele már alig tudtuk átverekedni magunkat a tömegben...).

Aztán végre beesteledett, és megjelentek a zöld, repülő, imbolgó fények a levegőben... A kert egy-egy pontján egyszerre több mint 100 hím egyed repkedett, világított cikázva előttünk! (Nőstényeket nem láttunk.) Ma, amikor már mindenki fotózik, ha nem fényképezőgéppel, akkor telefonnal, tablettel, természetesen elkezdődtek a próbálkozások... Na, de ez nem olyan könnyű! Ehhez tudás és felszerelés kell! Nem is sikerült szinte senkinek, kivéve, azokat a profi természetfotósokat, akik hatalmas állványokkal felszerelve, még napvilágban elfoglalták a helyüket a tisztásokon, a bokrok közelében.

Egyébként hazajutni sem volt egyszerű, pontosabban kikecmeregni a bekötőútról. Az egész határ tele volt parkoló kocsikkal! Csak forgalomirányítókból volt több tucat, a végén pedig már a faluban leállították, kilométerekkel előbb az érkező járműveket, úgyhogy az útszéle is tele volt gyalogosokkal. Nagy élmény volt, mindenkinek ajánlom, hogy legalább egyszer, vegyen részt rajta.

HA